

HEGEDÜS ANDRÁS

1922. október 31. Szilsárkány, Sopron vármegye -
1999. október 23. Budapest



MTI/MTVA Fotóarchívum/Mező Sándor

FŐBB TISZTSÉGEI

Az MDP KV tagja	1950. június 1.-1956. október 31.
Az MDP KV Szervező Bizottsága póttagja	1950. június 1.-1951. március 2.
Az MDP KV titkára	1950. június 1.-1953. június 28.
Az MDP PB tagja	1951. március 2.-1956. október 31.
Az MDP KV Szervező Bizottsága tagja	1951. március 2.-1953. június 28.
Földművelésügyi miniszterhelyettes	1951. november 3.-1952. január 5.
Az állami mező- és erdőgazdaságok minisztere	1952. január 5.-1952. május 6.
Az állami gazdaságok és erdők minisztere	1952. május 6.-1953. július 4.
A Minisztertanács első elnökhelyettese	1953. július 4.-1955. április 18.
Földművelésügyi miniszter	1953. július 4.-1954. október 30.
A Minisztertanács elnöke	1955. április 18.-1956. október 24.
A Minisztertanács első elnökhelyettese	1956. október 24.-1956. október 27.
Az MDP KV Rendkívüli Bizottsága (Direktórium) tagja	1956. október 26.-1956. október 28.

PÁLYÁJA

Apja, Hegedüs Sándor konvenciósi cseléd volt. Anyja, Gecsényi Ida birtokos parasztcsaládból származott, 20 kataszteri hold szántót örökölt, férje korai halála után ő gondoskodott két gyermeke neveltetéséről.

A négy elemi szülőfalujában, a négy polgárit Csornán járta ki, majd a gimnázium ötödik osztályát magánúton elvégezve 1938-ban különbözeti vizsgával felvették a soproni evangélikus líceum hatodik osztályába. 1941-ben, érettségi vizsgája után sikerrel pályázta meg a Turul Szövetség parasztfiatalok továbbtanulását támogató ösztöndíját, s szeptemberben a fővárosi Bolyai Kollégiumba (1942-től Györffy István Kollégium) bekerülve a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem villamosmérnöki karának hallgatója lett. 1942 tavaszától baloldali ifjúsági szerveződések részese volt, 1943-ban bekapcsolódott az akkor Békepart néven működő illegális kommunista párt tevékenységébe, 1944. májusban a párt „paraszt vonaláról”, az „ifjúsági vonalra” helyezték át. 1944. augusztusban letartóztatták, november elején két év fegyházbüntetésre ítélték. A hónap végén a Margit körüli fegyház evakuálásakor Kelenföldnél több társával együtt sikerült megszöknie a vonatról.



1945. január végén tagja lett a kommunista irányítás alatt álló, de az egységes ifjúsági mozgalom igényével fellépő Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség (Madisz) vezetőségének. 1945 tavaszán a földreform miniszteri biztosa volt előbb Zemplén, majd Sopron vármegyében. Ezt követően a Madisz központjának titkáráként a helyi szervezetek létrehozását bízták rá. 1946 márciusában hat hónapos pártiskolára küldték, onnan korábbi beosztásába került vissza a Madiszba. Politikai karrierje 1947 végétől ívelt fel, amikor Gerő Ernő maga mellé vette az agrárkérdések szakreferensének. 1948-ban megtették a pártközpont Szövetkezetpolitikai Osztályának helyettes vezetője, majd vezetőjévé, 1948. októbertől az összevont Mezőgazdasági és Szövetkezetpolitikai Osztály helyettes vezetője, 1949-től vezetője volt.

1950. júniusban a Magyar Dolgozók Párja Titkárságának tagja lett, ezzel bekerült a pártvezetés belső körébe. Az MDP II. kongresszusa (1951. február 25–március 1.) után a pártvezetés minden fontos testületébe beválasztották: titkári pozíciója mellett a Politikai Bizottságban és a Szervező Bizottságban is helyet kapott. Az iparfejlesztésnek alárendelt agrárpolitika, illetve a téesszervezések első hullámának kulcskádere lett a központi apparátusban. Pártfunkciói mellett jelentős állami tisztségeket is betöltött: 1951. novembertől a földművelésügyi miniszter helyettese, 1952. januártól állami mező- és erdőgazdasági miniszter volt.

1953 júniusában tagja lett annak a hétfős küldöttségnek, amelyet a Szovjetunió Kommunista Pártja Elnöksége Moszkvába rendelt, így tanúja lehetett Rákosi nyilvános megszégyenítésének. Nagy Imre 1953. július 4-én megalakult kormányában a Minisztertanács első elnökhelyettesévé és földművelésügyi miniszterré nevezték ki. 1955. április 18-án a megbuktatott Nagy Imre utódként átvette a kormányfői posztot. 1955. május 14-én ő – és Bata István honvédelmi miniszter – írta alá magyar részről a Varsói Szerződés alapító okmányát, ezzel többek között jogalap teremtődött a szovjet hadsereg további magyarországi jelenlétére, amely az osztrák szuverenitás az évi elnyerésével megszűnt (az 1947-es párizsi béke értelmében a szovjet csapatok az ausztriai utánpótlás biztosítására állomásozhattak az országban). Miniszterelnökségének másfél éve vizsgatérést jelentett az 1953. július előtti gazdaságpolitikához: előtérbe került a nehézipar erőltetett fejlesztése, megszigorították a beszolgáltatási rendszert, korlátozták a szabadpiaci értékesítést, felerősödött a téesszesítési kampány. Ugyanakkor, ha vonatottan is, de tovább folytatódott a koncepciók perек áldozatainak rehabilitációja. Rákosi 1956. júliusi menesztésekor Anasztaz Mikojan a szovjet pártvezetés nevében felajánlotta neki, hogy vegye át az első titkári posztot, ám nem élt a lehetőséggel. A forradalom kirobbanásának másnapján, 1956. október 24-én a KV utasítására a miniszterelnökséget Nagy Imrének adta át, de még az ő nevéhez fűződik a statárium kihirdetése, sőt 28-án visszadátumozott miniszterelnöki ellenjegyzésével vállalta a ténylegesen kérelmező Gerő helyett a politikai felelősséget a szovjet csapatok október 23-i Budapestre hívásáért.

Bár Nagy Imre második kormányának október 27-ig miniszterelnök-helyettese volt, az ellene (is) forduló tömegharag elől 1956. október 28-án családjával – több tucat más vezetőhöz hasonlóan – Moszkvába emigrált. 1956. november 17-én a szerveződő Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Intéző Bizottsága kommunikében adta hírül, hogy őt is kizárták a pártból, de már 1957. februárban megkapta új párttagsági könyvét. Az 1957. május 9-én összehívott országgyűlés megfosztotta 1945. júniustól megszakításokkal (1945. november–1947. február, 1947. szeptember–1949. május) folyamatos parlamenti mandátumától.

Moszkvai tartózkodása idején fokozatosan eltávolodott a vele együtt menesztett pártvezetők csoportjától. A Szovjet Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének főmunkatársaként érdeklődése a szociológia felé fordult. Emigrációjából 1958. szeptember 16-án térhetett haza. Előbb az MTA Közgazdaságtudományi Intézete általános osztálya tudományos munkatársaként dolgozott, majd 1961–1963 között a Központi



Statisztikai Hivatal elnökhelyettese volt. 1963-ban elnyerte a szociológiai tudományok kandidátusa tudományos fokozatot, ugyanezen évben megszervezte az MTA Szociológiai Kutatócsoportját, és kinevezték a *Valóság* főszerkesztőjévé (1965-ig). Részt vett a gazdasági mechanizmus reformját előkészítő bizottságok munkájában. 1968-ban, egyrészt „revizionistának” bélyegzett tudományos nézetei, publikációi, másrészt a Csehszlovákia megszállását elítélő álláspontja miatt, leváltották a szociológiai kutatócsoport éléről, és az MTA Ipargazdaságtani Kutatócsoportjához helyezték át. 1973-ban az MSZMP PB határozatot hozott „néhány társadalomkutató antimarxista nézeteiről”, és 1973 májusában az úgynevezett „filozófusperben” revizionizmus vádjával elítélték: kizárták a pártból, s elbocsátották állásából. 1973 és 1974 között a Kontakta Alkatrészgyár, valamint a Taurus Gumiipari Vállalat gazdasági tanácsadója volt, szerződése lejárta után 1975-ben nyugdíjazták. Tudatosan vállalt és elméletileg megalapozott politikailag másképp gondolkozó szerepkörben elemezte a „létező szocializmust” és annak kádári rendszerét. Az 1980-as években nagy feltűnést keltett a Szabad Európa Rádió műsorában több részletben sugárzott életútinterjúja. 1988-tól – már nyugdíjas-ként – újra taníthatott a budapesti közgazdaság-tudományi egyetemen.

FŐ MŰVEI

A munkásbérezés rendszere iparunkban. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1960.
A modern polgári szociológia és a társadalmi valóság. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1961.
A szocialista társadalom struktúrájáról. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966.
A történelem és a hatalom igézetében. Életrajzi elemzések. Kossuth, Budapest, 1988.
Oknyomozás válságügyben. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1990.
Rendhagyó életek. Szubjektív reflexiók. BFI, Budapest, 1994.

FORRÁS

A moszkvai levelezés. Lapok Hegedüs András volt miniszterelnök hagyatékából. Szerkesztette Tamási Miklós. Stencil Kulturális Alapítvány, Budapest, 2010.

IRODALOM

Élet egy eszme árnyékában. Életrajzi interjú. Zsille Zoltán kiadása, Bécs, 1985.
Segédkönyv a Politikai Bizottság tanulmányozásához. Szerkesztette Nyíró András. Interart Stúdió, Budapest, 1989. 280–282.
Izsák Lajos–Pölöskei Ferenc–Romsics Ignác–Szerencsés Károly–Urbán Aladár: *Magyarország miniszterelnökei, 1848–1990.* Cégér Kiadó, Budapest, 1993. 197–200.
Búcsú Hegedüs Andrástól. 1922. október 31.–1999. október 23. Szerkesztette Rozgonyi Tamás és Zsille Zoltán. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.
Böllöny József–Hubai László: *Magyarország kormányai, 1848–2004.* Ötödik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 339–340.
Az 1945. évi november 29-re Budapestre összehívott Nemzetgyűlés almanachja. 1945. november 29.–1947. július 25. Főszerkesztő: Vida István. Főszerkesztő-helyettes: Kiss József. Szerkesztette Horváth Zsolt és Hubai László. Magyar Országgyűlés, Budapest, 1999. 216–219.